

Недалекі краї

КУПИТИ

Про книгу

Книжка оповідань Юлії Федорчук «Недалекі краї» є гарним прикладом сучасної польської прози. 22 оповідання Юлії Федорчук, оповідання про інакшість, чужість і незвичайні зустрічі, зміцнюють віру читача в красу і міць оповіді. У кожному з оповідань зі збірки «Недалекі краї» ми знайомимося з героями, для яких, власне кажучи, немає місця в світі, і читачі бачать реальність з їхньої перспективи. Тому світ, описуваний Юлією Федорчук, не завжди є приємним і зовсім не легко сприймається, але завжди збуджує емоції.

НЕДАЛЕКІ КРАЇ

ЮЛІЯ ФЕДОРЧУК

Оповідання зібрані в цій книжці великою мірою спираються на справжні переживання, мої чи чужі. Дякую всім, хто довірив мені свої історії, свідомо чи несвідомо. Я намагалася розповісти їх якнайправдивіше, тобто не до кінця залишаючи в кожному випадку трохи місця для таємниці. Таємниця починається там, де торкаєшся чогось, що лежить поза мовою, поза будь-якою раціональністю, на боці морозу, як «руповина сну», про яку писав Фройд у «Лимиченні: новийдні». Саме з цього скованого місця оповідь черпає енергію, звідти виростає, як рости рослини або, якщо триматися метафори Фройда, «як гриб зі своєї грибниці». Немає великої різниці між розповіданням і слуханням, в обох випадках ми наближаємося до того темного місця, освоємо його, переживаємо тривогу й захоплення, смуток і радість, стаємо собою. Удано з дослідником мозку й свідомості Антоніо Дамасіо, ми існуємо як ментальні буття, тільки завдяки первинним оповідям і тільки в них. Як музика, що існує тільки тоді, коли триває.

ЮЛІЯ ФЕДОРЧУК

НЕДАЛЕКІ КРАЇ

Юлія Федорчук

НЕДАЛЕКІ КРАЇ

З польської переклав Віктор Дмитрук

УДК 82-3
Ф 33

Федорчук, Юлія

Недалекі краї / Юлія Федорчук ; переклад із польської Віктора Дмитрука. – Чернівці : Книги – XXI, 2019. – 256 с.

ISBN 978-617-614-251-5

«Недалекі краї» – це 22 оповідання відомої польської письменниці про інакшість, чужість і незвичайні зустрічі. Водночас це своєрідне визнання віри – віри в красу і силу літератури у світі, пошматованому війнами і екологічною кризою. Міцна, емоційно насичена проза, яка гіпнотизує читача.

BOOK INSTITUTE

©POLAND

Книгу видано за підтримки

© POLAND Translation Program

This publication has been supported
by the ©POLAND Translation Program

Перекладено за виданням:

Julia Fiedorczuk. Bliskie kraje. – Warszawa: Marginesy, 2016.

Усі права застережено.

Жодну частину з цього видання не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі без письмового дозволу видавництва.

Copyright © by Julia Fiedorczuk

© Книги – XXI, 2019, видання українською мовою

© Віктор Дмитрук, 2019, переклад

© Анна Стьопіна, 2019, обкладинка

Зміст

ЗОНА УНИКАННЯ

Саме тут збудую храм	9
Бог із пластику	17
Зона уникання	25
Блиск	34
Морська зірка	46
Готель «Логос».	57
У дорозі.	62

НЕДАЛЕКІ КРАЇ

Мох	71
Матір Божа Гравітація	80
Пісня над піснями	99
Панк для менеджерів	120
Та, що творила зірки	132
Недалекі краї	138
Війна	147

РАНОК МАРІЇ

Мамо, моє тіло хоче танцювати	155
Імаго	167
Ранок Марії	179
Медулла	189
Зетка	203
Свято Незалежності	211
«Orgaspace»	225
Вірш для Матильди	252

Саме тут збудую храм

Вона могла мати сто, двісті або й ще більше років. Оскільки вона й сама не пам'ятала, то тим більше не міг цього знати ніхто інший. Була найстаршою в усій околиці, власне кажучи, можна було вважати, що жила там завжди. Жила самотою в маленькому будиночку біля дороги на гору Вутай. Може, мала колись чоловіка й дітей, але ніхто їх не пам'ятав. Може, була принцесою або жебрачкою. Ким би не була – усе це минуло, як минають пори року, без сліду. Жила біля підніжжя гори й збирала хмиз і трави. Час від часу хтось із поблизького села взамін за трави приносив їй миску рису, але худому, засушеному тілу вже не потрібна була пожива. До компанії були в неї лиш павуки по кутках і величні обриси Вутай Шан – щодня іншої, завжди такої самої.

Одного разу повз її дім проходив молодий монах. Ішов він до храму на вершині гори, на навчання. Жінка сиділа на сонці й зв'язувала трави в пучечки.

– В який бік до Вутай Шан? – запитав монах.

– Просто вперед, – сказала вона, не відриваючись від роботи.

Монах ступив уперед кілька кроків, а стара пробурмотіла:

– Добрий з нього монах, але гайда! – і побіг. Як усі.

Іншого разу повз її дім проходив один старший монах. Теж хотів навчатися у храмі на вершині гори. Стара сиділа навпочіпки, гріючись на сонці. Зморшки на її обличчі видавалися густо зітканим павутинням.

– В який бік до Вутай Шан? – запитав монах.

– Просто вперед, – відповіла вона, не розплющуючи очей. – Добрий з нього монах, але гайда! – і побіг, – пробурмотіла, коли той пройшов кілька кроків. – Як усі.

Коли таке повторилося кілька разів, чутки про стару жінку дійшли до Жаожоу, одного з найславніших учителів дзену в Китаї. Жаожоу вирішив, що піде поговорити з нею.

– В який бік до Вутай Шан? – запитав.

Стара якраз складала хмиз у великий стос.

– Просто вперед, – сказала вона вчителю, навіть не глянувши на нього. А коли вчитель пройшов кілька кроків уперед, пробурмотіла собі під ніс: – Добрий з нього монах, але гайда! – і побіг. Як усі.

Жаожоу повернувся до своїх учнів і сказав: «Я її для вас перевірів».

Стара жінка й далі жила біля підніжжя гори й продовжувала збирати хмиз і трави.

Восьмиокі павуки в закамарках людських осель не припиняли зусиль, щодня заново творячи і творячи світ. Оскільки галасу вони не робили, то багато всього чули. Чули радість і страждання всіх королівств і сфер. Люди кажуть «зусилля», люди кажуть «вирок» або «доля», але це не павучі слова. Для павука, зайнятого творчим танцем, сіть є тільки сіттю, світ – світом; він, вона, ніщо, концентричні кола вічної мандрівки – це все єдине.

Спершу павуки мали тільки двоє очей, але Творець дав їм додаткові, коли довірив опіку над світом. Тому вони

знають усе. Так кажуть. Але немає нікого, хто пам'ятав би, як було насправді.

Я раптом отямилась перед світляним прямокутним отвором. Вікном. Тобто екраном. Тобто комп'ютером. Ніколи раніше не звертала я уваги на цю форму, на це лагідне сяєво, до якого одразу ж прикипають очі, наче це цілий світ, наче нічого більше немає – тільки оцей світлий прямокутник. Якусь хвилю мені здавалося, ніби щось дивне сталося з реальністю – наче в ній поменшало вимірів. Зробилося страшенно тихо. Я опинилась у звуконепроникній тривимірній клітці, але якась частинка мене залишилася зовні, як кінець шалика або краєчок сукні, прищемлений невидимими дверима. Це супроводжувалося надмірною вразливістю на запахи: хімічний запах рідини для чищення лептопів, запах електрики, що добувався з-поміж клавіш, запах крему на моїх долонях, лаку на нігтях. Моя блузка виділяла нестерпний запах рідини для споліскування тканин. Це тривало недовго, але залишило свій слід чи радше просвіток, щілину в горіховій шкаралупі, в якій я опинилася, не здаючи собі з цього справи.

Лише по якимсь часі я пригадала, хто я така. Навіть моє ім'я здалося мені дивним. Шошана. Тобто Сюзанна. Мене звали Сюзанна. Я була акторкою, досить відомою. Найперше мені пригадався успіх. Слава. Захоплення, яким обдаровували мій талант і мою красу. Шанувальники і коханці. Все це мене настільки втішило, що я майже забула про горіхову шкаралупу й просвіток. Але одразу ж до мене дійшло, що це вже в минулому, – мною захоплювались, я була знаменитою, але це минуло, як минає погода, майже безслідно. Я й далі грала – саме відбувалися репетиції спектаклю з моєю участю, – але ніхто не звертав на мене особливої уваги. Та найбільше вразило мене

відкриття, що мені вже сорок дев'ять років. Як таке може бути?

Я лежала на матраці у великій спальні у своїй квартирі на Кенел-стріт у Нью-Йорку, загорнута в ковдру кольору гіркого шоколаду. Мешкання гарне, просторе, з видом на річку. Стіни, меблі, килими, тканини – все в барвах землі. Я марила про таке житло все життя, ще як була ученицею ліцею, яка ніколи не бачила Америки. Подумки я обставляла меблями салон, облаштовувала відкриту кухню, вішала на стінах чорно-білі світлини міських пейзажів. Я знала, що доможуся цього. Нелегко було отримати паспорт і візу, але я була гарна й талановита. Один люб'язний чоловік одружився зі мною, щоб я могла вирватись у світ і здійснити свій сон. Я тяжко працювала. Не змарнувала жодної хвилини. Відбула три шлюби. Три розлучення. Години, дні, тижні навчання, праці, тренувань, дієт. Я отримала все, чого хотіла. А коли отримала це, відчула пекучий біль – біль втрати. Я втратила те, що впродовж усіх цих років давало мені сили, – мрію. А в житті рано чи пізно настає момент, коли нові мрії вже не викристалізуються так легко. Може, тому, що бракує майбутнього, в якому вони могли б поміститися. Чому ніхто нам не говорить про це на старті?

Я, очевидно, заснула з ноутбуком на колінах. Було пів на п'яту. Надто рано, аби вставати. Дивно, що ноутбук не вимкнувся. Я машинально увійшла у *Facebook* – це щось, що ти робиш, коли не знаєш, що зробити. Це можна завжди і всюди. Тільки чому всі говорять те саме? *Echo chamber*, ефект камери відлунь: замкнене приміщення, звуки, які відбиваються один від одного і витворюють луну, луну, луну. Тісний тривимірний простір, у якому я помалу почала почуватися як удома, стала сплющеною: любиш, не любиш. «Яка твоя улюблена війна?», «Завдяки цій аплікації ти здійсниш головні моральні вибори, не виходячи

з дому». *Free download*. Я полюбила все, що тільки можна, в надії, що взамін хтось і мене полюбить. Коли-небудь я напишу п'єсу про *Facebook*. Так, так, вже час, щоб я й сама щось написала. Я мушу ще нагадати про себе. Мушу ще бути. Дам своїм героям смартфони, і вся комунікація між ними відбуватиметься в тих віконечках, драма від початку до кінця розіграватиметься у двох вимірах, на екрані. Все інше – жести, запахи, тон голосу, тіло, – все це буде втрачене. Тільки як показати втрату?

Учора я вперше за багато років вирішила піти на прогулянку. Ішла по Кенел-стріт у напрямку річки, було сіро й мокро; місто, оповите густою імлою, справляло враження м'якого, виліпленого із сірого пластиліну. Я пройшла-ся по Вест Хайвей і повернула наліво, в напрямку Беттері-парк. Над самою рікою туман був іще густішим, я бачила лишень обриси будинків на протилежному боці. Вдивлялася в сіру воду, в неможливу для визначення лінію горизонту. Вирішила, що нічого від мене не втече, що зареєструю кожну картинку, кожен звук. Якийсь голуб видзьобував щось з-поміж плиток тротуару, замкнений у своєму голубиному світі. «Чи я щось значу для тебе?» – хотілося мені запитати. Чи цей апетит на час, на все, що в ньому з'являється, – чи не є це всього лиш витонченішою формою захланності? Кожну секунду я прагнула зберегти назавжди: плитки тротуару, викладені в явному, але незрозумілому на перший погляд порядку, дерева без листя, ворон на гіллі. Але не встигала я ще подумати «Хочу», як одне зникало й з'являлося інше.

По дорозі назад зайшла до маленької книгарні недалеко від дому. У скриньці з книжками, на які було знижено ціни, знайшла брошуру про розведення тарганів. Коли я почала переглядати її, обіч мене раптом матеріалізувалася стара жінка. Я не могла позбутися враження, що вже десь бачила її. Може, в якомусь фільмі? Вона мала вигляд справді

як бозна з яких часів. Обличчя було зморщене, як висохле яблуко. Я машинально торкнулася рукою щоки, яка, на щастя, була гладенькою.

– Купуєш для сина? – запитала вона з грайливою усмішкою.

– Ні, – відповіла я. – Нема в мене сина. Може, куплю для себе.

– Розводиш тарганів?

– Ще ні, – увійшла я в гру. – Але, може, невдовзі куплю собі одного.

– Обов'язково купуй двох, – порадила вона надзвичайно серйозно. – Це добре для танцю. Коли переходитимеш вулицю, он звідти, – вона показала рукою кав'ярню з протилежного боку, – сюди, – показала рукою на своє серце, – то танцюватимеш. Я вже роками нічого іншого не роблю, – додала пошепки.

Мигцем проминуло дванадцять років. Я не встигла навіть оком зморгнути.

Я вже не воюю за молодість. Я стара. Знімаюся зараз у фільмі, для якого мене свідомо ще більше зістарили. Граю старушку на візочку. Фільм відбувається у зобо році. Нью-Йорк мало не протягом одного дня виявився затоплений океаном унаслідок щораз сильнішого потепління клімату, про яке всі знали (знають) і в яке ніхто так насправді й не вірив (не вірить). Жменька людей, серед яких і я, вижила на останніх поверхах найвищого хмарочоса. Це новий будинок із сорокових років. Називається він Вутай Шан. Коли почався потоп, одразу пропав зв'язок. Не вдалося встановити, що діється в інших місцях, куди і в який спосіб тікати, чи взагалі хтось провадить якісь рятувальні акції. Більшість людей загинула. Ми теж чекали смерті, але вода затрималася на висоті сотого поверху, тож ті, які мали щастя жити вище, – жителі кількох розкішних пентхаузів,

їхня обслуга, працівники й гості ресторану з найкращим видом у місті, а також група втікачів із нижчих поверхів, – вижили. Ми вижили. Після вступного періоду хаосу й розпачу визначилися лідери й сформувався суспільний порядок. Найнижче в ієрархії опинилися втікачі знизу, бо вони, в принципі, не мали права на наш простір. Лідери розпоряджалися запасами харчів і питної води. Їхнє слово було законом. Вони організовували час, якого раптом стало дуже багато. Розробляли плани евакуації.

Ми очікували порятунку, але той не надходив. Ми бачили тільки сіру блакить, від горизонту до горизонту, блакить неба, блакить безкрайого океану і час від часу плаваючі уламки нашого колишнього світу: фрагменти якихось меблів, трупи людей чи тварин і сміття, сміття, сміття.

Моя роль полягала ось у чому: в певний момент, коли вже почне бракувати води й харчів, лідери муситимуть почити жертвувати кимось заради виживання інших. Я буду першою. Як стара баба й каліка я все одно маю марні шанси лишитися в живих, навіть якби прийшла допомога. Вони дебатоватимуть, у який спосіб позбутися мене, і погодяться на тому, що просто скинуть мене разом із візочком у море. Ясна річ, що в цьому немає ніякої логіки: я вже така стара, що мені майже не потрібні харчі. Але вони муситимуть щось зробити, муситимуть перейти ту межу, з-поза якої вже нема вороття, – межу вбивства.

Проте поки до цього дійде, я більшу частину часу проводжу на даху, в садочку, який усупереч усьому розростається – в буквальному сенсі, квітнучи. Я дивлюся на бур'яни, що множаться поміж рослинами, посадженими якимось садівником, який вже, мабуть, неживий. Спостерігаю за павуком, який розтягає павутину між гілочками декоративних кущів. Сиджу й дивлюся. Праця павука нагадує танець. Я нічого не можу втратити. Нічого

не можу набути. Іноді приходить сюди дитина, дівчинка. Ми розмовляємо і граємось. Я хотіла би подарувати їй майбутнє, але це неможливо, ми можемо ділитися тільки тим, що маємо: величезним небом, нашими мініатюрними джунглями й пластиковими скарбами, які викидає море. Часом, коли ми забуваємось у грі, то стаємо безконечними. В такі хвилини, коли розламується горіхова шкаралупа і всередину вливається світло, я знаю, що в критичний момент вона знатиме, як пройти крізь невидимі двері.

Бог із пластику

«Я чудово знаю, як ти відчуваєшся», – говорить одна жінка іншій. Та, що говорить, – блондинка. Молода, гарна, зграбна. Одягнена елегантно, в пастельних тонах. Делікатний макіяж. Друга старша й товстіша. В її темному волоссі видно тоненькі пасма сивини. Ми дивимося на все це згори. Старша має на собі сірі штани від спортивного костюма й дещо завелику майку з написом *sorry for being perfect**. Видається вона втомленою. Має, схоже, темні кола під очима, але згори цього не видно.

Сидять біля невеличкого круглого столу. На столі книжки, часописи, рекламні листівки, рахунки, олівці й кулькові ручки, запальничка, браслет із кольорових пластикових кораликів, вазон із зів'ялими жовтими тюльпанами, якісь чашки, келишок із залишками червоного вина на дні. «Неспокій, безсонниця, втрата мотивації», – говорить блондинка. «Стрес, розгубленість, занижене лібідо». Темноволоса закриває обличчя руками. «Серцебиття, почуття

* Вибачайте, що я досконала (англ.).

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

КУПИТИ